

SANOAT KORXONALARINING IQTISODIY SALOHIYATINI SAMARADORLIGINI BAXOLASH

Shakirova Maftuna Zuhridin qizi

Andijon Mashinasozlik instituti 62-21 guruh Iqtisodiyot
(tarmoqlar va sohalar) yo‘nalishi 2-bosqich magistranti

ANNOTATION

As a result of diversification and arming production in the conditions of new Uzbekistan, improving the quality of domestic products and ensuring their competitiveness in the market. One of the main areas that influence the economic potential of enterprises to increase efficiency is competitiveness.

Key words: industry, enterprise, efficiency, production, evaluation, modernization, investment

АННОТАЦИЯ

В новых условиях Узбекистана в результате диверсификации и перевооружения производства повышается качество отечественной продукции и обеспечивается ее конкурентоспособность на рынке. Одним из основных направлений, влияющих на повышение эффективности экономического потенциала предприятий, является конкурентоспособность.

Ключевые слова: промышленность, предприятие, эффективность, производство, оценка, модернизация, инвестиции.

ANNOTATSIYA

Yangi O‘zbekiston sharoitida ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash va qurollantirish natijasida mahalliy mahsulotlar sifatini oshirish va ularning bozorda raqobatbardoshligini ta‘minlash. Hamda korxonalarining iqtisodiy salohiyatini samaradorligini oshirishga ta‘sir ko‘rsatayotgan asosiy yo‘nalishlardan biri raqobatbardoshlikdir.

Kalit so‘zlar: sanoat, korxonalar, samaradorlik, ishlab chiqarish, baholash, modernizatsiya, investitsiya.

Kirish: Bugungi kunda Respublikamizda globallashuv va keskin raqobatchilik kuchayib borayotgan bir sharoitida iqtisodiyotimizning yetakchi tarmoqlarini modernizatsiyalash, ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash va qurollantirish natijasida mahalliy mahsulotlar sifatini oshirish va ularning bozorda raqobatbardoshligini

ta'minlash orqali import o'rnini bosuvchi eksportbop mahsulotlar hajmini ko'paytirish orqali jahon iqtisodiyotidagi o'z o'rnimizga yanada mustahkamroq ega bo'lish va uni bosqichma-bosqich oshirib borish masalasi bugungi kunning eng muhim vazifalardan hisoblanadi.

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash va islohotlarni yanada chuqurlashtirish butun milliy iqtisodiyotni, shu jumladan, uning ajralmas qismi bo'lgan sanoat korxonalarini yo'nalishida amalga oshirilayotgan islohotlarni jadallashtirishni ham talab qiladi.

Hozirgi paytda bu soha iqtisodiyotning boshqa tarmoqlariga nisbatan zamonaviy menejmentning ilg'or usullaridan foydalangan holda sanoat korxonalarida samaradorlikni oshirish muhim masalalardan hisoblanadi¹.

Yangi O'zbekiston sharoitida sanoat korxonalarini rivojlantirish uchun bizning asosiy vazifamiz ilmiy nuqtai nazardan iqtisodiy o'sish omillari va samaradorlikni oshirishga ta'sir etuvchi omillar o'rtasidagi bog'liqlik, ularning farqi va qaysi omillarga ustuvor ahamiyat berish, ularni ilmiy-amaliy tahlil etish va bu borada xulosalar chiqarishdan iboratdir.

Adabiyotlar tahlili: "Samaradorlik" tushunchasi iqtisodiyot fanining asosiy mezonlaridan biri hisoblanadi. Iqtisodchi olimlar bu tushunchani turlicha baholaydilar. Ayrimlari, bu tushunchani iqtisodiy kategoriya deb bilsalar, boshqalari iqtisodiyotning asosiy ko'rsatkichi, uchinchilari esa bosh mezon deb biladilar. Shunday qilib zamonaviy adabiyotlarda "samara", "samaradorlik", "iqtisodiy samaradorlik" tushunchalari keng o'rganilgan. Xususan bularga Rossiyalik olimlar Nazarov, Popov, Anchishkin, Gryaznova, Novojilov, Pavlov, Malinin, Oktabrskiy, Plishivskiy, Pervushin va boshqalarning ishlarini kiritish mumkin bo'lsa, O'zbekistonlik iqtisodchi olimlardan R.Nurimbetov, L.Turikova, SH.Zaynutdinov, A.Xoshimov, M.Ikramovlar va boshqa olimlarning tadqiqotlarini misol qilish mumkin.

Ishlab chiqarishda samaradorlikning alohida o'rnini mavjud. Sababi bunda asosiy maqsad mahsulot birligiga kam resurs sarflab pirovardida ko'p natija olishdir. Ushbu ibora samaradorlikning asosiy konsepsiyasiga mos keladi. Shu nuqtai nazardan, resurslar samaradorligi ishlab chiqarishda asosiy samaradorlik hisoblanadi. Ishlab chiqarish jarayonida foydalaniladigan resurslarni o'z navbatida 5 ta turga bo'lish mumkin: 1) moddiy resurslar; 2) mehnat resurslari; 3) moliyaviy resurslar; 4) energiya resurslari; 5) axborot resurslari.

Ushbu resurslardan oqilona foydalanib sanoat ishlab chiqarishning samaradorligini oshirish yo'nalishlarini ishlab chiqish mumkin. Sanoat korxonalarida nazariy jihatdan samaradorlikni boshqarishni tadqiq etish maqsadga muvofiqdir.

¹ Abdulkarimov I.T. "Moliyaviy hisobotni o'qish va tahlil qilish yo'llari: 3- chiqarilish, to'ldirilgan va qayta ishlangan nashr" –T.: "Iqtisodiy va huquq dunyosi", 1999 y

Shundan kelib chiqqan holda samaradorlikning belgilari va turlarini bir tizimga keltirib tasniflashni ishlab chiqish samaradorlik nazariyasi uchun zarur holat hisoblanadi.

Xulosa:Umuman olganda bugungi qadar iqtisodiyot fanida mezon va ko'rsatkich atamaları keng o'rganilgan jihat bo'lib, iqtisodchi olimlar tomonidan har tomonlama mazmun – mohiyati ochib berilgan. Shunga e'tiboran korxonalar samaradorligiga ta'sir etuvchi omillar, uni baholashda zarur asosiy ko'rsatkichlar tizimi tuzish va ko'rsatkichlarni aniqlab olish juda muhim hisoblanadi. Sababi har bir ko'rsatkichning samaradorligini baholashda o'z o'rnini bor, faqat ularning ta'sirini o'rganishda to'g'ri va aniq hisoblash usullaridan foydalanish bu boradagi eng muhim vazifa hisoblanadi.

Samaradorligini oshirishga ta'sir ko'rsatayotgan asosiy yo'nalishlardan biri raqobatbardoshlikdir. Mamlakatimizda ishlab chiqarilayotgan har bir sanoat mahsulot turi bozorda o'z o'rnini topishi uchun, avvalo, raqobatga chidamli bo'lish zarur. Chunki raqobat bilan korxonalarining eksport salohiyatini oshirish o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjud. Bu holat to'g'ridan-to'g'ri qurilish materiallariga ham taalluqlidir. Bozorning bu jihatiga muhime'tibor qaratilayotgan bo'lsa ham, ammo bu sohada bir qator muammolar mavjudligi tadqiqot davomida aniqlandi. "O'z qurilish materiallari" AJ menejerlari bu muammolarni samarali hal etish uchun raqobatbardoshlik tamoyillari, maqsad va vazifalari, turlari, bozor munosabatlari nazariyasini chuqur bilishlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulkarimov I.T. "Moliyaviy hisobotni o'qish va tahlil qilish yo'llari: 3-chiqarilish, to'ldirilgan va qayta ishlangan nashr" –T.: "Iqtisodiy va huquq dunyosi", 1999 y
2. "Sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholashning o'ziga xos jihatlari",Maqola; Matrizayeva Dilorom Yusupbayevna Toshkent arxitektura-qurilish instituti mustaqil tadqiqotchisi.
3. IMPROVING THE USE OF FACTORS INFLUENCING THE INCREASE IN PRODUCTION EFFICIENCY AT INDUSTRIAL ENTERPRISES
EA Abdulkhalilovich - Web of Scientist: International Scientific Research ..., 2022
4. STAGES AND ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ECONOMY
T Akhmadali - Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 2022